

1944-1983

1948

Seara văd Călător fără bagaje de Jean Anouilh, spectacol mijlociu, dar cu un actor viguros și elastic, Ion Schimbinschi, foarte potrivit, arborind o mină misterioasă, cu priviri furioase. Un alt tânăr valoros, la Iași, îmi pare Puiu Simionescu. Înalt, puțin stingaci, limpede în atitudine și rostire, un chip luminat de bunăvoință și sinceritate. „Îl incurajați?” — îl întreb pe director. „Mai mult : îl iubesc. Fiindcă are și caracter“.

La Teatrul Poporului s-a pus în scenă, în condiții paupere, dar cu suflet, Locandiera de Goldoni. Pe sub castanii din Praga de Simonov. Aici mă întâlnesc cu prietenii mei : Obadă, Lenuța Cimpeanu, frumusețe blândă și bălaie, talent sigur și calm, și tinerelul nervos cu mustăcioară hoată, nas evilyn, „actorul nostru de bază”, cum îmi este recomandat. Îmi declară iute: „Sintem fericiți că putem fi utili prin arta noastră... Scrii și despre mine ceva, ca să-ți spun mai departe?” „Dacă mă convingi prin ceea ce faci...”

E, într-adevăr, scenic, precis și comunicativ, îl urmărești cu plăcere. Pare actor de cînd lumea.

Dar nu va fi : e Bițu Fălțicineanu.

1955

Tînăra regizoare Geta Gorjan pune în scenă, cu aplomb, la Giulești, piesa lui Al. Șahighian Calul troian. O cronică (Virgil Brădășeanu) presupune că piesa „e puțin probabil să trăiască”, dar îi relevă pe actorii N. Sireteanu, Colea Răutu, Traian Dănceanu, Costel Gheorghiu, Corado Negreanu, Simion Negrilă.

1958

Debutază, la „Contemporanul”, ca gazetari, doi tineri teatrologi din ultimul an al secției de profil a Institutului : Călin Căliman și Ilie Rusu. Articolul lor e consacrat chiar examenelor de sfîrșit de an al școlii superioare.

Rectorul îmi dă un telefon să mă întrebe dacă e just ca studenții-teatrologi să scrie despre studenții-actori.

— Da — răspund — e just.

— Eu cred că nu... tocmai.

— În ce ne privește, vom continua.

— Atunci înseamnă că va trebui să discutăm la alt nivel.

...Ceea ce însă nu s-a mai întimplat.

★

La cîteva ceasuri după ce s-au stins luminile pe ecranul televiziunii — unde a fost prezent prin rolul Zaițev din O zi de odihnă de V. Kataev — Constantin Ramadan ne-a părăsit pentru totdeauna.

A fost dintre acei actori despre care se poate spune că era unic. Făcea parte din distribuția primului spectacol teatral pe care l-am văzut, Androcles și leul de Shaw, la Teatrul Național din Iași.

Aveam 10 ani.

Mai tirziu, am jucat (in figurație) pe aceeași scenă, lângă el, in Fe-meia îndărătnică.

Și-apoi, după mulți ani, am stat de vorbă, îndelung, fără grabă, într-o cabină a Teatrului Armatei, despre Avarul. „Eu vreau să joc comedia zgirci-ului, dar și tragedia celui căruia nu-i reușește nimic, pentru că nu vrea să pricceapă nimic din ceea ce i se întimplă”.

Mi-a dăruit atitea bucurii pe scena moldoveană, atitea desfătări! Era un comedian atit de autentic și adinc, atit de controlat și ingenios...

★

La Televiziune, Oaspetele in faptul serii de Horia Lovinescu apare ca o piesă dură, intunecată, puternică. Regizor, Lucian Pintilie. Totuși, specta-colul e criticat in presă pentru că regizorul „n-a subliniat suficient valoarea umană a personajelor”. In distribuție: Silvia Popovici, Gheorghe Cozorici, C. Rauțchi, Petre Gheorghiu.

Inceputul era cutremurător: un peisaj cenușiu, mort, pământ uscat și crăpat, vîntul scuturînd scaieții, ciini nevăzuți urlînd a moarte, o casă neagră, solitară...

1983

Un confrate produce, într-o pagină tipărită, un viguros denunț al festivalurilor și concursurilor „din ultimii ani” (cîți: patru-șapte-doispre-zece?), care au fost „rezultatul lipsei de criterii și de rigoare cu care s-a operat”. Din concursurile „susținute local” de „trei mese pe zi și gustări in pauze”, iar, in alte împrejurări, de „zaiafeturi in toată regula”, „valoarea autentică ieșea mototolită și superior ignorată”. Față de această situație, expusă destul de dramatic, „A ne face că nu știm nu se mai poate” — zice confratele; prin urmare, in locul nenorocitelor jurii „manevrabile” de către interese obscure și locale a venit in sfîrșit momentul unei „opere de severă și obiectivă selecție, semnată de autorități recunoscute, in colocvii exigente care să fiină seama de realitate” și, iarăși, lucrînd cu criterii „severe” (cuvîntul sever apare de mai multe ori), mînuite de „personalități cu șira spinării dreaptă”, fiînd de preferat chiar „rigiditatea unui juriu fără umorul care in atitea împrejurări ne-a adus abdicarea de la principii”.

Nu e destul de clar despre ce festivaluri și colocvii e vorba, fiîndcă referințe se fac la anonimi și anonime, recriminările privitoare la ce „nu se mai poate” cu corolarul că „a venit, in sfîrșit momentul” pîrînd a viza cînd amatorii de toate genurile (inclusiv in „faze ale „Cîntării României”), cînd profesioniștii, cînd toate artele la un loc, cînd numai teatrul. Desigur, e dificil să-ți rotunjești o idee despre cum stă chestiunea in fond și in formă, dacă sînt amestecate laolaltă festivalul dramaturgiei originale, competiția de romanze „Crizantema de aur”, „Simbra oilor” și concursul miinilor îndemni-natice pentru cei mici. Dacă ținem seama însă că referirile cele mai apăsate provin, declarat, din „autentica dragoste pentru progresele culturii teatrale” ar reieși că observația fundamentală țintește, totuși, tărîmul artei dramatice, unde, într-adevăr, in ultimii (corect) cincisprezece ani (pînă relativ de curînd) se instituiseră un sistem temeinic, coerent, de manifestări de cultură teatrală in mai multe centre, fiecare cu profilul său, in periodicitate anuală sau bienală și cu un caracter republican. Cum, după știința mea, confratele in chestiune a participat personal, in acești ultimi cincisprezece ani, la trei (ori patru?) împrejurări de acest fel, și anume cite o zi-două, îmi inchipui că in afară de documentarea personală (minimă) s-a bizuit, in afirmațiile sale atit de plene și categorice, pe date din presă, pentru a-și întemeia denunțătoarele revelații. Dacă însă citim revistele românești ale acestor ani — de la „Era socialistă” pînă la cea mai mică și nereglată (ca apariție) foaie, „Spectator” — altfel, reușită publicație a Teatrului Mic din București — și ziarele, de la „Știința” și „România liberă” pînă la „Secera și ciocanul” din Pitești și „Milcovul” din Focșani, găsim exprimată in toate cel puțin convingerea asupra oportunității, seriozității și validității manifestărilor de cultură teatrală, a însemnătății pe care au dobîndit-o ca momente emulative, ca stimulare a valorilor artistice autentice, angajare a unui mare număr de scriitori, artiști și specialiști in dezbaterea de creație, atragere a unui mare număr de spectatori, înălțare vizibilă a unor instituții de artă teatrală din țară, potențare remarcabilă a schimbului de experiență practică și de idei in spiritul politicii culturale a partidului și statului nostru.

Există și un număr important de aprecieri în același sens ale unor publicații străine, dar nu le mai bibliografiem acuma și pe ele. Prin juriile sus-ziselor competiții au trecut sute de dramaturgi, regizori, actori, directori, scenografi, secretari literari, activiști culturali, spectatori. Ca și manifestările în cauză, ele, juriile, au fost instituite de Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Asociația oamenilor de artă, comitetele județene de cultură și educație socialistă, teatrele dramatice, revistele de cultură, lor alăturându-li-se, în unele cazuri, Uniunea Tineretului Comunist, Consiliul Central al Uniunii generale a sindicatelor, Uniunea Scriitorilor și alte organizații obștești. Evident, oricine poate pune la îndoială părerea unui juriu (s-a mai văzut) și autoritatea fiecărui membru în parte. Desigur, se poate ceda altor instituții decât cele ce au avut-o până acum (sau unor persoane) prerogativa întocmirii juriilor, a fixării criteriilor severe — ca ele să nu mai fie „lipsă” —, luarea măsurilor preventive împotriva oricăror posibilități de manevrare prin presiuni morale și alimentare, și studierea prealabilă a situației lombare a fiecărui component, pentru ca să se constate precis cit de dreptății e coloana personală. Numai că va fi nevoie, pentru aceste delicate operațiuni, de o comisie specială care, la rândul ei, să verifice propunătorii de juriu și de premii după cele mai severe criterii, și după cea mai elementară rigoare, pentru ca aceia să recomande cele mai autentice valori și cele mai înalte autorități, altele decât până acum, care, vorba confratelui, au fost „repede epuizate” — deși, în diverse ocazii cînd a primit din partea lor diplome (pe merit), le-a socotit obiective și probe. Dar chiar și astfel urmează a se veghea ca juriile nou constituite să fie declarate competente și prestigioase atunci cînd acordă premii spectacolelor, persoanelor și teatrelor ce ne plac și să fie divulgate ca lipsite de criterii, inamice ale autenticității, fără dragoste pentru cultură, atunci cînd nu conferă distincții artiștilor la care fimem, reprezentațiilor în care sîntem implicați, teatrelor de care răspundem direct, și așa mai departe (după cum, dealtfel, s-a întîmplat).

Cît privește condițiile de desfășurare a festivalurilor va trebui introdusă altă ordine de aici — devreme ce a fost invocată, critic, problema ambianței cu „zaiafet”, știut fiind că la ospățuri se mototolesc îndeobște valorile. Cînd am citit că se consumă prea mult — trei mese pe zi (uneori), ba chiar și „gustări de pauză” (alteori, sau concomitent), mai că mi-a venit să spun, tot atît de mîhnit ca Ortansa : „Cum, Gogule, ai și ajuns la latura administrativă?”, dar m-am reținut, fiindcă, la drept vorbind, o asceză monahală, în care fiecare director participant la Festival și fiecare președinte de juriu să ceară pentru ai săi mîncarea la pachet și apa minerală la sticlă, ca să le consume în locuri anume stabilite, în afara incintei, sau chiar a localității, ori în tren, după terminarea celor șapte zile de întrecere, ar fi parcă mult mai nimerită.

Să nu ne mai facem că nu știm — zice, cu răspicare, prețuitul nostru coleg. Dar nici să nu ne facem că știm — zic și eu, fiindcă veni vorba — și să vînturăm chiar așa o muncă uriașă, de un deceniu și jumătate, la care, practic, au participat, într-un fel sau altul, toate valorile teatrului românesc, toate trupele din țară, toți oamenii de teatru ce-și spun, se consideră și sînt astfel.

Ar mai rămîne în suspensie chestiunea umorului, despre care aflu că „în atîtea împrejurări ne-a adus abdicarea de la principii”. Intrucît am mai citit — sub semnătura aceluiași alert confrate și bun gazetar — că e rușinos să obții un premiu la un festival al umorului (!), aș întreba și eu (să fiu iertat), ca un personaj celebru : „Care umor ? Care principii ? Cînd am abdicat de la ele prin zîmbet și cum ?” Nu, n-avem nici un temei să contrapunem surîsul, principiiilor, că-l sculăm și pe Horațiu din mormînt, nu e cazul să punem umorul la popreală în nici o împrejurare („Nu ride, stimabile” — zice Brînzovenescu, greșind, evident), și, decît un imbold la „rigiditate”, mai degrabă un abandon al gravității sterile ce propune sancționări globale pentru ceva care s-a făcut în folosul tuturor și n-a vătămat pe nimeni, decît poate cite un orgoliu tumefiat, în te miri ce circumstanțe trecătoare.

Și-apoi, oricum, nu ne putem interzice zîmbetul cînd e la o adică, oricît ar părea el cuiva de contraindicat, căci e în firea românului. Cum zicea și Zarifopol : doar avem, ca popor, „vocația risului ca artă și simțul comicului ca instinct fundamental” ; iar dacă suridem în teritoriul artei, facem bine.